

T O L D A L É K,

A' MAGYAR KURIR'

9-dik Darabjához.

E g y s z ó,

A' Gyakorló Orvosokhoz az Epe-mirígynek igazi megítélése
és Orvoslása eránt leendő eggyetértés végett.

Az Eperirígy nyavalya kiütését a' levegő viszontagságinak, ugymint ezen esztendőben általjában az időnek hirtelen majd melegre, és szárazra, majd hidegre és nedvesre volt változásinak, a' reggeli és estvéli órákban uralkodott ködöknek, mellyek a' meg romlott levegőben bűdös szagot hintettek el, — nem pedig a' hozzá érés, el ragadás, vagy pedig közösülésnek lehet tulajdonítani; mert a' levegő szokatlan változásai az Ember egészségének méreg, kár, és ellenségi voltak. — Azért a' változó és Epe-hideglelések, hasmenések az idén, sőt ennek előtte a' közelebbi két Esztendőben már előre erőt vettek és járványosan elhatalmaztak. — Azon felljúl az ilyen nyavalyákat táplálják a' helybéli okok: jelesen a' közellévő vizek, álló Tók, a' helyeknek, Uttzáknak, és Házaknak tisztátalanságai, a' tisztátalan, és megromlott vízzel való élés, a' szükséges tápláló eledeleknek fogyatkozása, vagy azoknak belső rosz minéműsége. — Valamint tehát ezen elszámlált okokból az ember az Epe mirígy nyavalyától könnyen meglepettetik, ugy meg lepetteitnek még könnyebben, és bizonyossabban az érzékeny indulatós érzőinü, félékeny, tsüggedett szívüek, görtsös nyavalyákban sínlödö, elerötlenedettek, részegesek, buja életüek, és az öregek inkább mint a' fiatalok, és egyébb erős alkotmányúak.

Igy az előbbiek szerént az élés módja, vagy magokat meghűtött emberek az Epe-mirígy nyavalyától leginkább estvéli órákban egyszerre megtámadtatván, beesett ábrázatot mutatnak, gyenge rekedett hangü szavat ejtenek, az órnak szárnyai vissza huzódnak az ér-vevés igen gyöngö, a' Tagok végső részei kihülnek, és nagy jajgatások közt görtsösödnek, elsöben az előbb bevett ételeket; utöbb vizes fehér matériát hánynak, és a' has-menés is fehér vizes matériát foglal magában. Ahol az ilyen betegek semmiféle gyógy-szerekkel belső és külső melegséget szerzőkkel, izzadásra nem hozattathatnak, az ábrázat, és az egész Test kékülni kezd, a' szemek be-esmek, felfordulnak, a' Tagok jegessen hidegülnek, és legnagyobb jajgatások és szorongatások közt a'

— ❁ —

görtsők jobban jobban nevednek, hideg ki párolgással, táogatott, és tajté-
közö szájjal a' beteg haldoklani kezd. — Ez a' valóságos Epe mirigy öldöklő
nyavalya lefutásának képe.

Ellenkező esetben a' hol a' hirtelen, és nyomban való segítség az ilyen
betegeket éri, elsőben természetes, annakutánna pedig hideglelési forróság kö-
vetkezik, — és ezen forróság általjában az egész Testet erős izzadással borít-
ja el, 's innen az Epe-mirigy nyavalya vagy tüstént való gyógyulásra, és egés-
ségre, vagy pedig más nyavalyákra, tudniillik hagymázó, és változó hidegle-
lésekre mégyen által, vagy pedig a' has menés tovább is tart.

A' nyavalya valóságos leírásából tehát megbizonyodott tapasztalásomból
bátran ki hozhatom, hogy ezen nyavalya febris intermittens algida perniciosá
(hideg halál) az elgyöngülteknek, és Öregeknek inkább halálos szokott lenni.

Ezen betegség gyógyításában pedig a' következő orvosi gyógy sze-
rekkel ítem az adózóknál és ezen szereket szerentsés ki menetellel gya-
korlom:

Rpe Aether: Sulphurici

drach: Unam

Tincturae Castorei

Laud: liquid: Sydenh:

a a Scrup: duos

m. d. u. S. 5. 10. 15. 20. tseppet a' hányás megszűnéséig a'
kornak, mekkoraságára nézve minden fertályban illatos herbatéval kell a' be-
tegnak beadni, — a' hányás megszűnése után pedig minden órában kell a'
beteggel ezen tseppeteket olyan formán mind addig míglen az álmom nem kö-
vetkezik bé vétetni, el aludván a' beteg, békével hagyatik a' maga önkényes
fel ébredéséig, és annakutánna minden második órában addig míglen a' has-
menés megszűnik a' feljebbi orvossággal való élest folytatni kell.

Ahol pedig már ezen Epe-mirigy nyavalya a' feljebbi mód szerént más
nyavalyára által mégyen, a' nyavalyának minéműségéhez, és Neméhez képest
kell a' beteget gyógyítani.

A' mi pedig a' görtsöket, mellyek ezen nyavalyát kísérik, és a' Tagok-
nak végein, leginkább pedig az Inakásán erőt venni iparkodnak illeti, a' kö-
vetkező bédörgölésre szolgáló meleg szer rendeltetik:

Rpe Spirit: Vini Camphorati

unc: Sex

Ammoniae pur: liquid:

drach: duos

m. d. S. bedörgölésre.

A' nyavalya kezdetén pedig mulhatatlanul és nyomban a' lábok alá me-
leg Téglá vagy akármí más is a' mi meleget szerez tétetik, — a' gyomor, és a'
melj felmelegített Takarókkal, és általjában az egész Test jól bé fűdetik mind
addig, míglen izzadásba nem hozattatik.

Sümegen 19-dik Decemb. 1831.

Dr. Stamborszky Jakab.

H I R D E T É S.

Midőn a' természetvizsgáló tudományok között a' mai században némelyek óriási lépésekkel haladnak előre; ugyan akkor újabb felfedezésekkel gazdagítják a' mesterségek munkásságának míveit; az iparkodó mívészek új találmányaik szaporodnak, 's munkáikat mind inkább inkább tökéletesíteni törekeshetnek. Ezen előrehaladásnak jóltévé következése majd minden országra kiterjed. Még a' mult században, legjobb mívekkel Anglia szinte egyedül bírván, elborította Európát 's kifejtte az által aranyjait. Megváltozott a' dolog. Többnyire eltanulták mívészeink mesterségeit, vagy hasonló találmányaikkal készítményeiket mint drágábbakat 's nem jobbakat egészen kirekesztették. — Öröme válnak minden Magyarának, hogy Hazánkban iparkodó mívészei, ezen közönséges előrehaladásban hátra nem maradtak, sőt inkább közülök az első rangú mívészek között is sokan találhatnak. Ohajtanánk hogy a' Hazafiak ezeket méltóztatnák inkább pártfogásokra, midőn őket ügyességek az idegeneknél arra méltóbbakká teszi.

Ez előtt mintegy esztendővel hozott ide valaki egy Karos Széket, melly a' kívánság szerént a' benne ülő könnyebbségére az olvasásra könyv-tartóval, gyertya-tartókkal 's a' t. fel van készítve, egy nyomással pedig nyugvó-ágygá változtathatik. Készülete, 's benne lévő erő-mívei méltán figyelmet gerjesztettek a' mívész mesterekben is. — Látván ezt egy itteni asztalos-mester Krupnik Mátyás, Pesti születésű Hazánkfi, ámbár a' Szék' belső készületét, 's fortélyait nem láthatta; még is hasonló székek készítése módjáról gondolkodván, olly szerentsés vólt, hogy most már nem csak e' féle készületű Karos-székeket, 's nyugvó-ágyakat, sokkal együgyűbb fortélyú erő-mívekkel, 's szinte egy harmad résznyi áron, és tartósabb módon készít, mint a' melly Londonból került: hanem Kanapékat is olly formán, hogy azok egy nyomással változván, azonnal ágyúl szolgálhatnak. Az illyen készületű Karos-székek' lábai réz-karika talpakon állván, könnyen ide oda mozgathatók, 's különösen elgyengült idős személyeknek, betegeknek, 's a' t. mint nyugalom-szerző házi eszközök ajánlhatnak. Hogy tartósak legyenek, rendszerént bőrrel vonatnak be; hogy tinos házi bútorokul szolgáljanak pedig, a' tetszés szerént bársonnyal.

Ő Ts. K. Felsege, azon tekintetből, hogy Krupnik Mátyás Úrnak ezen új találmánya nem csak sok esetekben hasznos, hanem erő-mívei is együgyűek, el-rejtettek, és ez által tartósabbak, nékie, az e' féle székek', 's kana-

— 213 —
pék' készítésére két esztendeig tartó Ki-rekesztő Privilegiumot méltóztatott kegyelmesen engedni, mind az Ausztriai Tartományokban, mind pedig az Erdélyi Nagy Fejedelemségben.

Krupnik Mátyás Bétsi Asztalos-Mesternek lakása vagon a' Vindmühle nevű külső Városban a' 63-dik számú Házban, a' kinél a' legkellemesebb ízléssel készült házi butorokat is találhatni.

JUTALOM HIRDETÉS.

Kevés hetek folynak-el ezen

NEFELEJTS

Almanach 1832. Szerkezteté KOVACSÓCZY MIHÁLY

tzímű Litteraturánk új szüleménye' megjelenésétől 's már olly részvétet gerjeszte, hogy kiadója magát azon kedvező környülménybe találja helyheztetve, ezen Almanach' további megjelenéséről a' Nyelv' barátit tudósíthatni. Hanem hogy az 1833-ra megjelenendő Nefelejts úgy tűnjék-fel, hogy mind tartalma, mind külkészülete, a' mívelt ízlés magasabb kívánatinak megfelelőhessen, ezennel, honunk' írói tisztelettel megkéretnek a' munkás részvétre, buzdításul pedig az alóljegyzett —

Mind a' nyelv, mind belbetse által legjobbnak ítéltett eredeti elbeszéléssre 15 Ts. Kir. aranyat, a' legjobb Balládára 5 Ts. Kir. aranyat ajánl jutalmul, olly móddal: hogy az, e' tzelra szánt elbeszélések 80—90 nyomtatott lapnál többre ne terjedjenek, 's szokott mód szerint küljelszavakkal felruházva, az író' neve egy külön petsélt tzedulában, melly a' kézirat jelszavával 's lakhelyével legyen megjegyezve, legfeljebb Böjt más hava' végéig ide Kassára az alóljegyzetthez biztos alkalommal szállítassanak.

A' jutalom odaítélését a' Szerkeztető Úr, 's az alólírt' kérésére, a' Magyar Tudós Társaság méltóztatott felvállalni 's azért innét a' bényújtott munkák, hozzá fognak útasíttatni. — Az ítélet, az Almanach' megjelentével köz-hírűvé tétetik, 's a' jutalom azonnal kézhez szolgáltatik.

Költ Kassán Karátsony hava' 9-kén 1831.

Wigand György,
Kassai Könyváros.